

CONSUMER**PRO**

BOOSTING PROFESSIONALS
IN CONSUMER PROTECTION

Zbiorowe dochodzenie roszczeń

Dokument teoretyczny

2022- 2023

Collective Redress - Poland
June 2023 - version 1

	0
	0
	0
Wprowadzenie do dokumentu teoretycznego	3
1. Wprowadzenie: definicje i krótka historia zbiorowego dochodzenia roszczeń	4
1.1. Definicja.....	4
1.2. Krótka historia zbiorowego dochodzenia roszczeń.....	5
1.3. W jaki sposób dyrektywa UE w sprawie powództw przedstawicielskich współgra z istniejącymi krajowymi mechanizmami dochodzenia roszczeń zbiorowych?	7
1.4. Miejsce zbiorowego dochodzenia roszczeń w zestawie instrumentów egzekwowania prawa konsumenckiego UE	8
\E..... \.....	8
2. Dlaczego zbiorowe dochodzenie roszczeń ma znaczenie.....	9
2.1. Dla konsumentów	9
2.2. DLA SĄDZIÓW I ORZECZNICTWA	10
2.3. DLA PRZEDSIĘBIORCÓW	10
3. Zbiorowe dochodzenie roszczeń: w jakich sektorach, za jaki rodzaj szkody i w odniesieniu do jakiego środka zaradczego	11
3.1. Zakres	11
3.2. Szkody i dostępne środki zaradcze.....	12
3.3. Gdzie wytoczyć zbiorowe powództwa odszkodowawcze?	14
4. Legitymacja procesowa: kto może wszcząć zbiorowe powództwo odszkodowawcze?.....	15
4.1. Model europejski oparty na podmiotach przedstawicielskich	15
4.2. Co to jest "upoważniony podmiot" i kto może ubiegać się o ten status?	16
4.3. Upoważnione podmioty do celów wytaczania krajowych i transgranicznych powództw przedstawicielskich	16
4.4. Uzyskanie statusu podmiotu kwalifikowanego.....	17
4.5. Jakie są konsekwencje bycia wyznaczonym jako upoważniony podmiot?.....	19
4.6. Czy informacje o wyznaczonych upoważnionych podmiotach są publiczne?	20
4.7. Czy kwalifikowane podmioty są monitorowane? Czy mogą stracić swój status?	20
5. Grupy konsumentów, których dotyczy zbiorowe dochodzenie roszczeń: kiedy i jak powstają?	21

5.1 Grupy konsumentów, na rzecz których wytaczane są powództwa	21
5.2. Zgoda i rezygnacja	22
5. 2 Dlaczego to takie ważne?	22
5.3. Kto decyduje między opt-in a opt-out?.....	23
5.4. Kiedy konsument musi wyrazić zgodę lub zrezygnować?.....	24
6. Informowanie indywidualnych konsumentów podczas zbiorowych powództw odszkodowawczych.....	25
6.1. Kto powinien informować konsumentów i kiedy powinni być informowani?	25
6.2. W jaki sposób konsumenci powinni być informowani o powództwach zbiorowych o odszkodowanie?.....	27
7. Dopuszczalność zbiorowych powództw odszkodowawczych.....	28
7.1. Dlaczego wymogi dopuszczalności zbiorowych powództw odszkodowawczych?	28
7.2. Jakie mogą być wymogi, aby zbiorowe powództwa odszkodowawcze mogły być kontynuowane?.....	28
7.3. Kto jest odpowiedzialny za przegląd wymogów dopuszczalności?	29
8. Finansowanie powództw przedstawicielskich	30
9. Polubowne rozwiązania i ugody zbiorowe	31
9.1. Uprzednie konsultacje w celu osiągnięcia polubownego rozwiązania	31
9.2. Rozliczenia roszczeń i ich kontrola	32
10. Wykonywanie ostatecznych decyzji i kwot pozostających do spłaty	33
11. Wszczywanie transgranicznych powództw zbiorowych o odszkodowanie.....	34
11.1. Upoważnione podmioty wnoszące wspólne powództwa przedstawicielskie	34
11.2. Prywatne międzynarodowe przepisy mające zastosowanie do zbiorowych powództw odszkodowawczych.....	35
12. Dalsze zasoby i odniesienia	36

Materiał powstał w ramach projektu [Consumer PRO](#), który jest inicjatywą Komisji Europejskiej w ramach Europejskiego Programu Konsumenckiego. Wsparcie ze strony Komisji Europejskiej nie oznacza poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów. Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w niej informacji.

WPROWADZENIE DO DOKUMENTU TEORETYCZNEGO

Drogi Czytelniku,

Ten dokument teoretyczny jest częścią zasobów szkoleniowych opracowanych dla Consumer Pro, inicjatywy UE, której celem jest lepsze przygotowanie organizacji konsumenckich i innych podmiotów polityki konsumenckiej do ochrony konsumentów w ich kraju.

Celem tego dokumentu jest dostarczenie Tobie i Twoim zespołom przydatnych i istotnych informacji na temat praw konsumenta. Jego treść została przygotowana przez ekspertów BEUC ds. polityki zbiorowego dochodzenia roszczeń z perspektywy europejskiej, aby pomóc Państwu w:

- efektywnym przeprowadzeniu szkolenia,
- prostym znajdowaniu istotnych informacji,
- umożliwieniu ekspertom lepszemu informowaniu konsumentów o ich prawach, oraz
- podnoszeniu świadomości krajowych władz na temat zbiorowego dochodzenia roszczeń.

Ten teoretyczny dokument podstawowy stanowi część serii zasobów szkoleniowych, które mają być dostosowane do specyfiki krajowej. Istnieją też uzupełniające teoretyczne dokumenty podstawowe dostępne na żądanie lub [online](#), na temat praw cyfrowych i ogólnego prawa konsumenckiego, w języku angielskim, a także w wielu innych językach europejskich.

Informacje o programie Consumer PRO

Consumer PRO to inicjatywa Komisji Europejskiej w ramach Europejskiego Programu Konsumenckiego i realizowana przez BEUC – Europejską Organizację Konsumencką. Jego celem jest budowanie potencjału europejskich organizacji konsumenckich i innych podmiotów w zakresie polityki konsumenckiej poprzez edukację pozaformalną. Projekt obejmuje państwa członkowskie UE, Islandię i Norwegię.

Aby uzyskać więcej informacji, napisz do Info@consumer-pro.eu.

1. WPROWADZENIE: DEFINICJE I KRÓTKA HISTORIA ZBIOROWEGO DOCHODZENIA ROSZCZEŃ

1.1. Definicja

- **Do czego odnosi się termin "zbiorowe dochodzenie roszczeń"?**

Zbiorowe dochodzenie roszczeń jest ogólnym terminem odnoszącym się do wszystkich rodzajów mechanizmów proceduralnych umożliwiających grupom osób wspólne działanie w celu zaprzestania nielegalnej praktyki lub dochodzenie środków zadośćuczynienia, w tym odszkodowania, za zbiorowo poniesioną szkodę. Od 2010 r. decydenci UE wolą termin "zbiorowe dochodzenie roszczeń" od amerykańskiego pojęcia "powództwo zbiorowe". Celem było wyraźne odróżnienie podejścia europejskiego od modelu amerykańskiego, ponieważ ten ostatni jest często negatywnie skążony i ma złą reputację.

Akcja .class USA: "Potwór Frankensteina", naprawdę?

Amykański pozew zbiorowy był czasami opisywany jako "potwór Frankensteina", który prowadziłby do nadużyć, takich jak szantaż i niepoważne spory sądowe, i zagrażałby rynkom i gospodarkom. W rzeczywistości jednak ekscesy działań USA .class były ograniczone. Jak podkreślił pewien amerykański uczony, "wiele kontrowersji było bardzo emocjonalnych, a indywidualne przypadki zostały przekształcone na przestrzeni lat w kosmiczne anegdoty".

W 2008 r. Komisja Europejska podkreśliła, że problem może nie leżeć w pozwach zbiorowych jako takich, ale raczej w "toksycznym koktajlu" łączącym pozwy zbiorowe, odszkodowania karne, opłaty za nieprzewidziane wydatki i ujawnienie przed procesem, które są specyficzne dla amerykańskiego prawa procesowego.

- **"Powództwo przedstawicielskie", "powództwo grupowe", "powództwo zbiorowe" i inne terminologie**

W dyrektywie (UE) 2020/1828 ("dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich" lub "RAD") użyto terminu **"powództwo przedstawicielskie"** w odniesieniu do rodzaju zbiorowego dochodzenia roszczeń, który zgodnie z dyrektywą musi być dostępny we wszystkich państwach członkowskich UE. Zgodnie z dyrektywą powództwo przedstawicielskie jest jednym z proceduralnych mechanizmów dochodzenia roszczeń zbiorowych. Odnosi się do sytuacji, w której jeden lub kilka "upoważnionych podmiotów" wnosi pozew do sądu lub organu administracyjnego w imieniu konsumentów o ochronę zbiorowych interesów

* A.H. MILLER, 'Of Frankenstein Monsters and Shining Knights: Myths, Reality and the Class Action Problem', (92) *Harvard Law Review*, 1979, nr 3, str.664-694

konsumentów, o zastosowanie środka zabezpieczającego, środka rekompensaty lub obu tych środków.

Na szczeblu krajowym warto zauważyć, że mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń mogą mieć różne nazwy, w tym na przykład "*powództwo grupowe*" (we Francji), "*powództwo zbiorowe*" (w Belgii) lub "*powództwo powszechne*" (w Portugalii).

1.2. Krótka historia zbiorowego dochodzenia roszczeń

- ***Ogóln światowe rozpowszechnienie zbiorowego dochodzenia roszczeń***

Wbrew powszechnemu przekonaniu mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń nie są ani nowe, ani nie pochodzą ze Stanów Zjednoczonych. Wczesne formy mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń sięgają już średniowiecznej Anglii i już umożliwiły grupom chłopów lub ludzi należących do społeczności wspólne działanie w celu dochodzenia swoich praw. Nowoczesne formy zbiorowego zadośćuczynienia rozwinęły się w Stanach Zjednoczonych w latach 60. XX w., a następnie w kilku jurysdykcjach prawa zwyczajowego (np. w Australii i Kanadzie w latach 90. XX w.). Kilka fal zbiorowych postępowań dotarło w końcu do Europy na początku lat 2000., 2010. i 2020.

Przyczyny wyjaśniające rozprzestrzenianie się zbiorowego dochodzenia roszczeń są wielorakie, złożone i często kształtowane przez tradycje krajowe. W niektórych krajach same sądy zachęcały do przyjęcia mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń. Pojawiła się gotowość do rozstrzygnięcia roszczeń zbiorowych w sposób opłacalny oraz do znalezienia praktycznych rozwiązań w zakresie rozstrzygnięcia złożonych spraw, w które potencjalnie zaangażowane są setki powodów. W innych krajach przyjęcie mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń było konsekwencją stale rosnącej liczby przypadków masowych szkód oraz faktu, że często wciąż brakowało narzędzi do wypłaty odszkodowań poszkodowanym.

- ***Na poziomie Unii Europejskiej***

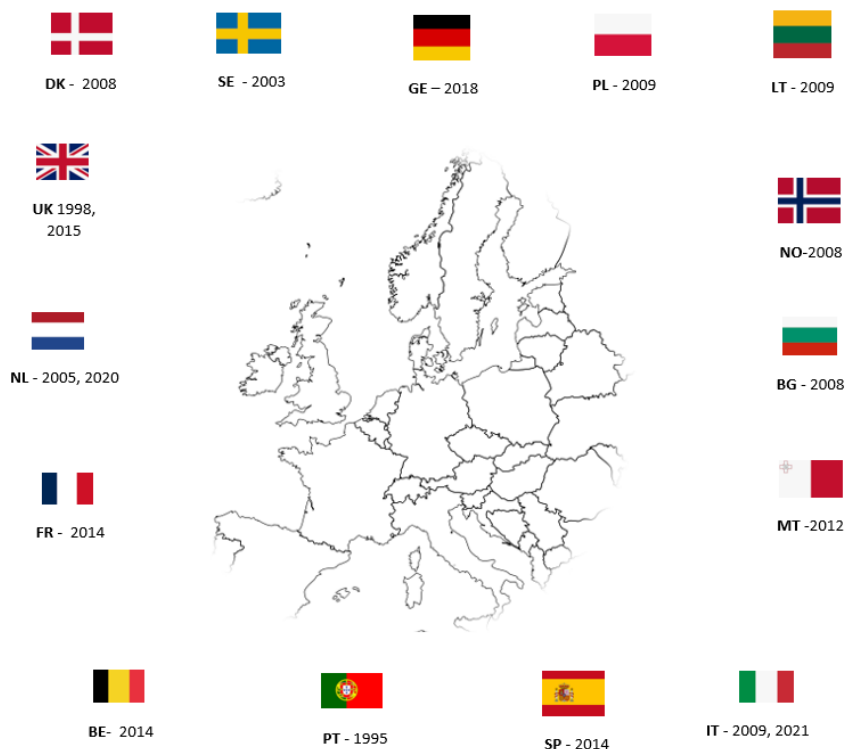
Na szczeblu europejskim droga do zbiorowego dochodzenia roszczeń była długa i kręta. Europejscy decydenci starali się znaleźć równowagę między, z jednej strony, potrzebą zapewnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sytuacjach zbiorowej krzywdy dla wszystkich poszkodowanych osób, a z drugiej strony, chęcią wdrożenia wystarczających zabezpieczeń w celu uniknięcia nadużywania drogi sądowej. W 2013 r. Komisja Europejska przyjęła zalecenie ustanawiające jedenaście niewiążących zasad zbiorowego dochodzenia roszczeń. Zalecenie miało na celu zainicjowanie niektórych procesów ustawodawczych na szczeblu krajowym oraz udzielenie państwom członkowskim wskazówek przy wdrażaniu mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń do ich krajowych systemów prawnych. W styczniu 2018 r. Komisja Europejska opublikowała sprawozdanie oceniające wpływ zalecenia

z 2013 r. na szczeblu państw członkowskich. W sprawozdaniu podkreślono między innymi utrzymujące się zróżnicowanie mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń w całej UE. Komisja Europejska zauważyła również, że mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń są nadal niedostępne w kilku krajach. W tym samym czasie w Europie wybuchła afera Dieselgate (w której niektórzy producenci samochodów instalowali w swoich samochodach technologię oszukiwania testów emisji). Podczas gdy amerykańscy konsumenci otrzymali odszkodowanie w ciągu zaledwie kilku miesięcy, większość konsumentów w UE została z pustymi rękami, co zostało odebrane jako "zimny prysznic", po słowach byłej komisarz UE ds. sprawiedliwości Very Jourovej. Dieselgate ostatecznie uwypukliła brak w większości krajów europejskich narzędzi zapobiegających odszkodowania dla konsumentów w sytuacjach szkód masowych.

W tym kontekście Komisja Europejska uruchomiła w kwietniu 2018 r. tzw. pakiet "New Deal for Consumers". Ten pakiet legislacyjny obejmował dwie dyrektywy. Jednym z nich był wniosek dotyczący dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów, który miał na celu rozwinięcie i modernizację istniejącej "dyrektywy w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk" ([dyrektywa 2009/22/WE](#)). 25 listopada 2020 r. UE ostatecznie przyjęła dyrektywę [2020/1828 w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów](#). Państwa członkowskie mają czas do grudnia 2022 r. na transpozycję dyrektywy do swoich systemów krajowych. Przepisy wejdą w życie od czerwca 2023 r.

- ***Na szczeblu państw członkowskich***

Równolegle, od lat 1990–2000, jak pokazano na poniższej mapie, wiele państw członkowskich przyjęło również mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń na szczeblu krajowym. Mechanizmy te różnią się znacznie pod względem struktury proceduralnej i zakresu.

1.3. W jaki sposób dyrektywa UE w sprawie powództw przedstawicielskich współgra z istniejącymi krajowymi mechanizmami dochodzenia roszczeń zbiorowych?

Celem dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich jest zapewnienie, aby wszystkie państwa członkowskie posiadały co najmniej jeden mechanizm powództw przedstawicielskich umożliwiający stosowanie środków w zakresie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk i środków odszkodowawczych. Dyrektywa nie ma na celu zastąpienia ani wyeliminowania istniejących mechanizmów krajowych. Transponując dyrektywę do swoich systemów krajowych, państwa członkowskie mają możliwość dostosowania swoich wcześniej istniejących mechanizmów w celu zapewnienia ich zgodności z wymogami dyrektywy lub mogą zdecydować o ustanowieniu nowego mechanizmu proceduralnego obok istniejącego mechanizmu lub istniejących mechanizmów. Ponadto państwa członkowskie, które nie posiadają mechanizmu zbiorowego dochodzenia roszczeń, mogą w przyszłości ustanowić krajowy mechanizm dochodzenia roszczeń zbiorowych obok mechanizmu transponującego dyrektywę w sprawie powództw przedstawicielskich, jeżeli uznają to za konieczne.

Ostatecznie **co najmniej jeden krajowy mechanizm proceduralny dotyczący powództw przedstawicielskich powinien być zgodny z wymogami dyrektywy**. Upoważnione podmioty będą mogły wybierać między dostępnymi opcjami (określonymi na mocy dyrektywy lub już istniejącymi) w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów.

Państwa członkowskie **wprowadziły już** mechanizm zbiorowego dochodzenia roszczeń (np. Belgia, Francja,

scenariusz 1: w razie potrzeby państwo członkowskie dostosowuje istniejący mechanizm proceduralny do wymogów RAD.

Scenariusz 2: Istniejący krajowy mechanizm zbiorowego dochodzenia roszczeń pozostaje niezmieniony. Jednocześnie państwo członkowskie przyjmuje odrębny instrument zgodnie z wymogami RAD.

Państwo członkowskie **nie posiada** jeszcze mechanizmu zbiorowego dochodzenia roszczeń (np. Słowacja)

scenariusz 3: Państwo członkowskie przyjmuje nowy mechanizm spełniający kryteria RAD

scenariusz 4: państwo członkowskie przyjmuje nowy mechanizm spełniający kryteria RAD, a następnie przyjmuje również inny krajowy mechanizm dochodzenia roszczeń zbiorowych

1.4. Miejsce zbiorowego dochodzenia roszczeń w zestawie instrumentów egzekwowania prawa konsumenckiego UE

Zbiorowe dochodzenie roszczeń jest jednym z narzędzi dostępnych w zestawie narzędzi egzekwowania prawa konsumenckiego, który *obejmuje między innymi* egzekwowanie prawa na drodze publicznoprawnej przez organy, pozasądowe/alternatywne metody rozwiązywania sporów konsumenckich (ADR/ODR) oraz inne postępowania sądowe. W niektórych państwach członkowskich mogą istnieć pomosty między różnymi narzędziami. Na przykład w Belgii lub Danii niektórzy rzecznicy praw konsumentów są uprawnieni do wnoszenia powództw o zbiorowe dochodzenie roszczeń do sądów w imieniu konsumentów.

Rodzaj egzekucji	Powództwa publiczne	Powództwa prywatne	Pozasądowe lub alternatywne metody rozwiązywania sporów
Akty prawa	Rozporządzenie 2017/2394 (rozporządzenie w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony konsumentów)	Dyrektywa 2020/1828 (Powództwa przedstawicielskie o ochronę zbiorowych interesów konsumentów) Dyrektywa 2009/22	Dyrektywa 2013/11 (dyrektywa ADR w sporach konsumenckich) Rozporządzenie 524/2013 (rozporządzenie ODR)

		<i>(Dyrektywa o zakazie zaprzestania szkodliwych praktyk – ma zostać zastąpiona przez RAD w czerwcu 2023 r.).</i> Rozporządzenie nr 861/2007 <i>(europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń)</i> Rozporządzenie 1896/2006 <i>(Europejski nakaz zapłaty)</i>	
Kluczowe instytucje	Publiczne organy egzekwowania prawa	Upoważnione podmioty (takie jak organizacje konsumenckie lub organy publiczne itp.) wnoszące powództwa. Sądy lub organy administracyjne odpowiedzialne za postępowanie w sprawie nakazów sądowych lub powództw przedstawicielskich	Rzecznicy praw obywatelskich lub różnego rodzaju podmioty ADR

2. DLACZEGO ZBIOROWE DOCHODZENIE ROSZCZEŃ MA ZNACZENIE

2.1. DLA KONSUMENTÓW

Badania wykazały, że konsumenci zazwyczaj decydują się nie podejmować żadnych kroków prawnych, gdy uważają, że potrwa to zbyt długo (41%)², kwoty są zbyt małe (35%), gdy skarga nie doprowadzi do zadowalającego rozwiązania (34%) lub gdy nie wiedzą, gdzie i jak rozpatrzyć skargę (20,1%). Wielu konsumentów zniechęca się również do wnoszenia roszczeń przeciwko międzynarodowym firmom, które wielu postrzega jako przegrane lub nierówne “bitwy” od samego początku. Mówiąc prościej, w wielu przypadkach konsumenci mogą nie mieć wystarczających zachęt do dochodzenia swoich praw, ponieważ oczekują, że wynik postępowania sądowego będzie zbyt zasobochłonny i/lub czasochłonny, a ostatecznie nie będzie wart wysiłku. Sytuacja ta jest szczególnie problematyczna w przypadkach, gdy całkowita strata dla wszystkich zainteresowanych konsumentów jest znacząca, ale gdy każdy pojedynczy konsument ponosi jedynie niewielką szkodę indywidualnie. W takich sytuacjach nikt nie jest chętny do wniesienia roszczenia, pozwalając niektórym handlowcom osiągnąć istotny nielegalny zysk. W związku z tym mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń ułatwiają konsumentom dostęp do wymiaru sprawiedliwości, umożliwiają im gromadzenie informacji i ułatwiają uzyskanie korzyści skali, przyczyniając się jednocześnie do wyrównania warunków działania w stosunku do przedsiębiorców.

² zob. na przykład Postawy konsumentów wobec handlu transgranicznego i ochrony konsumentów, 2018.

2.2. DLA SĘDZIÓW I ORZECZNICTWA

W sytuacjach zbiorowej krzywdy mnożenie wielu podobnych indywidualnych roszczeń może zagrozić funkcjonowaniu całego systemu sądownictwa. Na przykład w Niemczech sprawa Deutsche Telekom zgromadziła ponad 15 000 indywidualnych powodów i ponad 700 adwokatów i przytłoczyła sąd we Frankfurcie. W Stanach Zjednoczonych sędzia zaangażowany w zarządzanie pozwem zbiorowym w 1970 roku obliczył, że rozpatrywanie oddzielnie i indywidualnie wszystkich toczących się spraw wymagałoby około 182 lat jego czasu. Szkodliwe konsekwencje związane z rozpatrywaniem podobnych spraw sądowych na ogół koncentrują się na przeciążeniu sądów i marnotrawstwie zasobów ludzkich, materialnych i finansowych w i tak już napiętych budżetach.

(...) "Nie trzeba obliczeń matematycznych, aby ustalić, że gdyby każda z ponad 1100 spraw była rozpatrywana oddzielnie przez 38 dni rozprawy, znaczna liczba sędziów rejonowych w tym kraju nie mogłaby przez rok robić nic innego, jak tylko oszczędzać sprawy Bendektin")

Sędzia C.B. RUBIN, in In Re Richardson-Merrell, Inc., 624 F, Supp.1212, 17 września 1985

2.3. DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Wbrew powszechnemu przekonaniu mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń mogą być również korzystne dla pozwanych przedsiębiorców, ponieważ pozwalają uniknąć mnożenia indywidualnych roszczeń i umożliwiają przedsiębiorcom wyjaśnianie lub rozstrzygnięcie sytuacji spornych. Takie łączenie roszczeń może być korzystne i może pomóc im w wypełnieniu zobowiązań prawnych nałożonych w szczególności przez prawo spółek (takich jak na przykład dostarczanie informacji akcjonariuszom) lub w uniknięciu dodatkowych kosztów koordynacji.

Zbiorowe rozstrzygnięcie roszczeń zbiorowych w Holandii: narzędzie odpowiadające na potrzeby przedsiębiorców

W 2005 r. Niderlandy przyjęły przepisy dotyczące zbiorowego zaspokajania roszczeń zbiorowych jako praktyczne i nadzwyczajne rozwiązanie sprawy *dietylostymesterolu* (DES). Po decyzji z 1992 r., w której holenderski Sąd Najwyższy uznał niektóre firmy farmaceutyczne za solidarnie odpowiedzialne, wszyscy indywidualni powodowie musieli indywidualnie wystąpić do celu uzyskania odszkodowania. Jednocześnie handlowcy musieli indywidualnie radzić sobie z tysiącami indywidualnych roszczeń. Sytuacja ta skłoniła Ministerstwo Sprawiedliwości i branżę do wezwania do wdrożenia nowego narzędzia proceduralnego łączącego sprawiedliwość i skuteczność. Tak zwana procedura "WCAM" ("*Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade*") umożliwiła zatem wszystkim powodom i pozwany uregulowanie wszystkich nierozstrzygniętych roszczeń raz na zawsze.

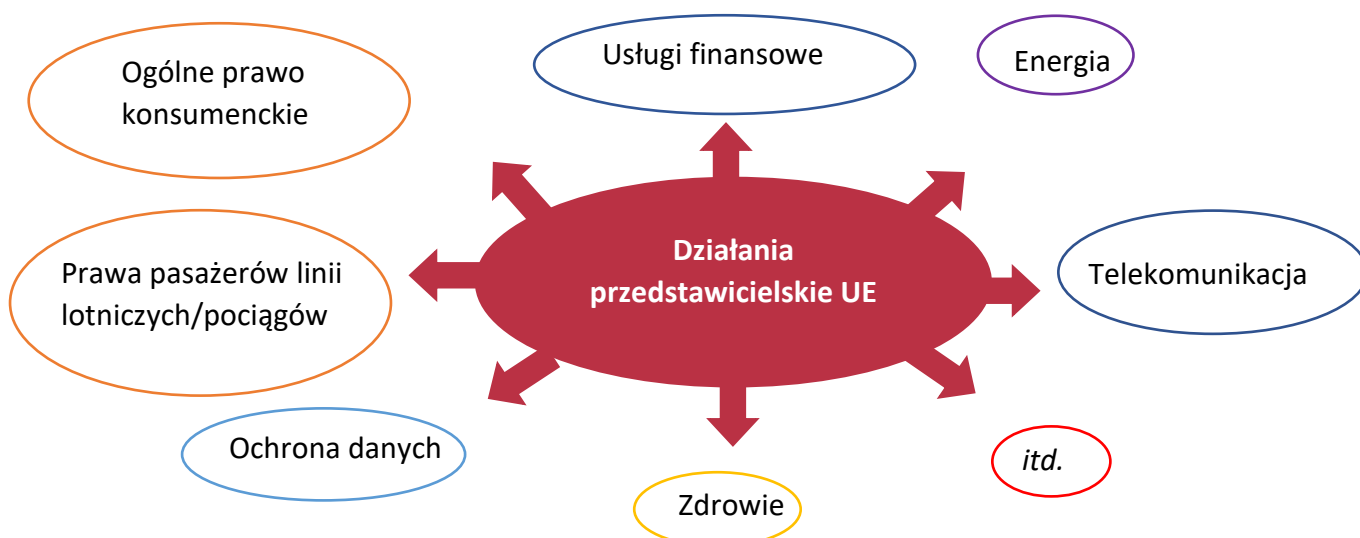
3. ZBIOROWE DOCHODZENIE ROSZCZEŃ: W JAKICH SEKTORACH, ZA JAKI RODZAJ SZKODY I W ODNIESIENIU DO JAKIEGO ŚRODKA ZARADCZEGO

3.1. Zakres

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Zakres stosowania dyrektywy UE w sprawie powództw przedstawicielskich obejmuje stosunki między przedsiębiorstwami a konsumentami regulowane prawem Unii wymienionym w załączniku I do dyrektywy (*art. 2 RAD*). Państwa Członkowskie mogą, jeśli sobie tego życzą, sprawić, aby mechanizm przyjęty w celu transpozycji niniejszej dyrektywy miał zastosowanie do ochrony praw grup innych niż konsumenci, w tym przedsiębiorstw.

Powództwa przedstawicielskie nie ograniczają się do ogólnego prawa konsumenckiego, ale mogą być wszczynane w przypadku naruszenia przepisów w wielu sektorach, w tym na przykład w usługach finansowych, ochronie danych, podróżach i turystyce, energetyce lub telekomunikacji, o ile zagrożone są prawa konsumentów. W związku z tym nie ma znaczenia, czy konsumenci są określani jako "podróżni", "użytkownicy", "inwestorzy detaliczni", "klienci detaliczni", "osoby, których dane dotyczą" czy inni. Wszystkie akty prawne objęte dyrektywą są wymienione w załączniku 1.

Warto zauważyć, że w zależności od aktów ustawodawczych wymienionych w załączniku 1 **nie wszystkie przepisy tych aktów będą wchodzić w zakres dyrektywy**. Dyrektywa będzie miała zastosowanie wyłącznie do przepisów, które są istotne dla ochrony interesów konsumentów. W odniesieniu do każdego aktu ustawodawczego wymienionego w załączniku 1 konieczne jest sprawdzenie przepisu(-ów) objętego dyrektywą.

Przykład: Zgodnie z załącznikiem 1 do RAD...

- **Wszystkie przepisy** dyrektywy 2005/29 dotyczące nieuczciwych praktyk handlowych są objęte RAD.
- **Jedynie niektóre przepisy** dyrektywy 2001/83 dotyczące produktów leczniczych stosowanych u ludzi są objęte zakresem stosowania RAD (a mianowicie jego art. 86–90, 98 i 100).

- **Zbiorowe dochodzenie roszczeń na szczeblu krajowym**

Na szczeblu państw członkowskich zbiorowe dochodzenie roszczeń może być dostępne horyzontalnie lub tylko w kilku sektorach. Na przykład we Francji zbiorowe dochodzenie roszczeń jest możliwe w dziedzinie ochrony konsumentów, konkurencji, zdrowia, dyskryminacji i kwestii środowiskowych, podczas gdy w Belgii tylko roszczenia konsumenckie mogą być dochodzone zbiorowo.

3.2. Szkody i dostępne środki zaradcze

Zgodnie z dyrektywą w sprawie powództw przedstawicielskich powództwa przedstawicielskie mogą być wytaczane zarówno w odniesieniu do środków o zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków odwoławczych.

- **O zabezpieczenie roszczeń można** wystąpić bez względu na to, czy indywidualni konsumenci ponieśli rzeczywistą stratę lub szkodę. Nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca dopuścił się praktyki umyślnie, czy w wyniku zaniedbania. Środek zabezpieczający może na przykład zobowiązać przedsiębiorcę do usunięcia nieuczciwych warunków, dostarczenia brakujących informacji lub do publicznego ujawnienia decyzji sądu lub jednostki administracyjnej. Indywidualni konsumenci poszkodowani przez praktykę będącą przedmiotem środka nakazowego zachowują swobodę wytaczania indywidualnych powództw o środki rekompensaty.

- **Środków odwoławczych** można dochodzić w formie odszkodowania, naprawy, wymiany, obniżenia ceny, zwrotu zapłaconej ceny lub rozwiązania umowy, stosownie do przypadku i w zależności od tego, co jest dostępne na mocy prawa Unii lub prawa krajowego, w zależności od okoliczności każdego przypadku.

Warto również zauważyć, że dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich obejmuje nie tylko trwające naruszenia, ale również te, które ustały przed wytoczeniem lub zakończeniem powództwa przedstawicielskiego (z zastrzeżeniem terminów przedawnienia zgodnie z prawem krajowym). Co istotne, wszczęcie powództwa przedstawicielskiego o zaprzestanie szkodliwych praktyk lub środków odszkodowawczych skutkuje na odpowiednich warunkach przerwaniem obowiązujących terminów przedawnienia dla konsumentów, których dotyczy to powództwo.

Czy powództwa zbiorowe o odszkodowanie są możliwe w przypadku wszystkich rodzajów szkód, w tym szkód materialnych i niematerialnych?

Dyrektywa milczy na temat rodzaju szkody, której dotyczy. Na szczeblu krajowym niektóre państwa członkowskie ograniczyły stosowanie zbiorowych powództw odszkodowawczych do określonych szkód. Na przykład we Francji powództwa zbiorowego dochodzenia roszczeń w dziedzinie prawa konsumenckiego mogą być wykorzystywane wyłącznie w celu dochodzenia odszkodowania za szkodę materialną poniesioną przez konsumentów. Natomiast powództwa wniesione w dziedzinie ochrony danych mogą być dochodzone z tytułu szkody niematerialnej.

Czy "odszkodowania karne" są możliwe w drodze zbiorowych powództw odszkodowawczych?

Odszkodowania karne to kwoty pieniężne przyznane oprócz odszkodowania wyrównawczego. Mają one na celu ukaranie oskarżonego za skandaliczne zachowanie. Choć odszkodowania karne są dobrze znane w Stanach Zjednoczonych, w Europie pozostają bardzo ograniczone. Bardzo ograniczona liczba krajów europejskich zezwala na jakąś formę odszkodowań karnych (np. Wielka Brytania, Irlandia). Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich stanowi, że "należy unikać przyznawania odszkodowań o charakterze karnym" na szczeblu państw członkowskich.

3.3. Gdzie wytoczyć zbiorowe powództwa odszkodowawcze?

Wskazanie sądu lub organu odpowiedzialnego za rozpatrywanie powództwa zbiorowego rodzi dwa pytania: po pierwsze, do którego podmiotu (sądu lub innych) należy wytoczyć powództwo? Po drugie, jaki jest organ właściwy geograficznie?

- **Przed którym podmiotem należy wytoczyć zbiorowe powództwa odszkodowawcze?**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich pozostawia państwom członkowskim swobodę decydowania o tym, czy powództwa przedstawicielskie powinny być wnoszone do sądów lub organów administracyjnych, czy też do obu tych organów, w zależności od danej dziedziny prawa lub danego sektora gospodarki (*art. 7 ust. 1 RAD*).

Sądy szczególne dla zbiorowych powództw odszkodowawczych?

Na szczeblu krajowym niektóre państwa członkowskie utworzyły wyspecjalizowane sądy do celów rozpatrywania krajowych powództw zbiorowych. Celem jest zdobycie specjalistycznej wiedzy fachowej i wiedzy w tej dziedzinie oraz zapewnienie, aby sąd dysponował odpowiednim personelem i wyposażeniem do rozpatrywania roszczeń zbiorowych.

Na przykład w Belgii wyłączną kompetencję w pierwszej instancji ma Sąd Gospodarczy w Brukseli do rozpatrywania zbiorowych powództw odszkodowawczych ("*action collective*"), a Sąd Apelacyjny w Brukseli jako właściwość wyłączną w postępowaniu odwoławczym.

- **Jaki podmiot jest właściwy geograficznie do prowadzenia zbiorowych powództw odszkodowawczych?**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich nie przewiduje szczegółowych przepisów dotyczących określenia sądu lub organu właściwego geograficznie. Przepisy będą zatem różne w zależności od państwa członkowskiego. Niektóre państwa członkowskie mogą postanowić o utworzeniu wyspecjalizowanych sądów do rozpatrywania zbiorowych powództw odszkodowawczych (zob. powyżej), podczas gdy inne mogą powoływać się na istniejące wcześniej przepisy postępowania cywilnego, które często mogą przewidywać, że sądem właściwym jest sąd, w którym pozwany przedsiębiorca ma miejsce zamieszkania.

Wskazanie sądu właściwego geograficznie: przykład Francji

Zgodnie z francuskimi przepisami postępowania cywilnego jurysdykcją właściwą do rozpatrywania zbiorowych powództw odszkodowawczych ("*action de groupe*") we Francji jest jurysdykcja miejsca zamieszkania pozwanego przedsiębiorcy. Oznacza to na przykład, że jeżeli przedsiębiorca ma miejsce zamieszkania w Marsylii, sądem właściwym geograficznie będzie sąd miasta Marsylia. Istnieje jednak jeden wyjątek od tej zasady: sąd w Paryżu ma wyłączną jurysdykcję, gdy przedsiębiorca ma siedzibę poza Francją lub gdy jego miejsce zamieszkania jest nieznane.

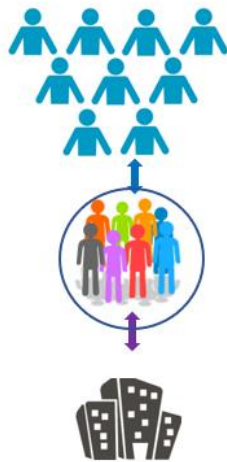
W przypadku powództw przedstawicielskich mających elementy transgraniczne lub skutki mają zastosowanie unijne i krajowe przepisy prawa prywatnego międzynarodowego (zob. sekcja 11 poniżej).

4. LEGITYMACJA PROCESOWA: KTO MOŻE WSZCZĄĆ ZBIOROWE POWÓDZTWO ODSZKODOWAWCZE?

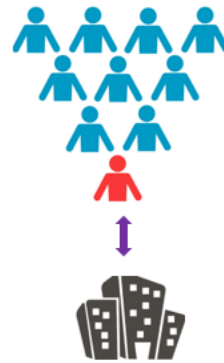
4.1. Model europejski oparty na podmiotach przedstawicielskich

Powództwo przedstawicielskie ustanowione dyrektywą – oraz większość mechanizmów proceduralnych już istniejących na szczeblu państw członkowskich – opierają się na podobnym modelu opartym na podmiotach przedstawicielskich. Chodzi o sytuację, w której podmiot (np. organizacja konsumencka) wytacza powództwo w imieniu grupy reprezentowanych konsumentów, którzy sami nie są stronami postępowania. Takie podejście różni się od modelu amerykańskiego, w którym jeden lub kilku "nazwanych powodów", którzy są również częścią grupy powodów, procesuje się w sądzie dla siebie i w imieniu całej grupy.

Model oparty na podmiotach przedstawicielskich w UE

Model nazwanego powoda w USA

4.2. Co to jest "upoważniony podmiot" i kto może ubiegać się o ten status?

Zgodnie z dyrektywą w sprawie powództw przedstawicielskich "upoważniony podmiot" oznacza każdą organizację lub organ publiczny reprezentujący interesy konsumentów, które zostały wyznaczone przez państwo członkowskie jako uprawnione do wytaczania powództw przedstawicielskich zgodnie z dyrektywą (w tym organizacje konsumenckie reprezentujące członków z więcej niż jednego państwa członkowskiego) (art. 3 ust. 4 i 4 RAD).

Organizacje ad hoc, które są osobami prawnymi utworzonymi w następstwie konkretnego zdarzenia (np. wypadku) i które mogą skupiać osoby poszkodowane w wyniku tej konkretnej szkody zbiorowej, mogą zostać wyznaczone jako upoważnione podmioty do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich, jeżeli państwo członkowskie przewiduje taką możliwość w swoim prawie transponującym dyrektywę (motyw 28 i art. 4 ust. 6 RAD). *Organizacje ad hoc* nie mogą być wyznaczone do celów wnoszenia transgranicznych powództw przedstawicielskich.

4.3. Upoważnione podmioty do celów wytaczania krajowych i transgranicznych powództw przedstawicielskich

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich wprowadza rozróżnienie między upoważnionymi podmiotami wyznaczonymi do wytaczania transgranicznych **powództw przedstawicielskich** a **podmiotami wyznaczonymi do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich** (art. 3 ust. 6 i 7 RAD).

Krajowe powództwo przedstawicielskie	Transgraniczne powództwa przedstawicielskie
Powództwo przedstawicielskie wytoczone przez upoważniony podmiot w państwie członkowskim, w którym upoważniony podmiot został wyznaczony. <i>np. upoważniony podmiot został wyznaczony w Hiszpanii i wszczyła powództwo w Hiszpanii.</i>	Powództwo przedstawicielskie wytoczone przez upoważniony podmiot w państwie członkowskim innym niż to, w którym upoważniony podmiot został wyznaczony. <i>np. upoważniony podmiot jest wyznaczony na Słowacji i wnosi powództwo na Litwie.</i>

W przypadku gdy upoważniony podmiot wytacza powództwo przedstawicielskie w państwie członkowskim, w którym został wyznaczony, powództwo przedstawicielskie należy uznać za krajowe powództwo przedstawicielskie, nawet jeżeli zostało ono wytoczone przeciwko przedsiębiorcy mającemu miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim i nawet jeżeli konsumenci z kilku państw członkowskich są reprezentowani w ramach tego powództwa przedstawicielskiego. **Ostatecznie decydującym kryterium przy określaniu rodzaju powództwa przedstawicielskiego powinno być państwo członkowskie, w którym wytoczono powództwo przedstawicielskie (motyw 23 RAD).**

4.4. Uzyskanie statusu podmiotu kwalifikowanego

Państwa członkowskie wyznaczają upoważnione podmioty zarówno do działań krajowych, jak i transgranicznych (art. 4 ust. 1 i 2 RAD). Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich określa jednak jedynie wymogi dla upoważnionych podmiotów wyznaczonych do wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich (art. 4 ust. 3 RAD).

Jednocześnie państwa członkowskie mają swobodę ustanawiania szczegółowych wymogów dla upoważnionych podmiotów wytaczających krajowe powództwa przedstawicielskie, pod warunkiem że wymogi te są zgodne z celami dyrektywy (art. 4 ust. 4 RAD).

Lista kontrolna: co zrobić, aby stać się upoważnionym podmiotem do celów wnoszenia TRANSGRANICZNYCH powództw przedstawicielskich

- ✓ **Wymagania mające zastosowanie do STRUKTURY kwalifikowanego podmiotu:**
 - Musi to być osoba prawna ustanowiona zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym została wyznaczona (*art. 4 ust. 3 lit. a) RAD*).
 - Musi mieć charakter niezarobkowy (*art. 4 ust. 3 lit. c RAD*).

- ✓ **Wymagania mające zastosowanie do DZIAŁALNOŚCI kwalifikowanego podmiotu:**
 - Przed złożeniem wniosku o wskazanie musi wykazać 12 miesięcy rzeczywistej działalności publicznej w dziedzinie ochrony konsumentów (*art. 4 ust. 3 lit. a) RAD*).
 - Cele statutowe podmiotu muszą wskazywać na uzasadniony interes w ochronie interesów konsumentów (*art. 4 ust. 3 lit. b) RAD*).
 - Nie może być objęty postępowaniem upadłościowym ani ogłoszona jego niewypłacalność (*art. 4 ust. 3 lit. d) RAD*).

- ✓ **Wymogi mające zastosowanie do NIEZALEŻNOŚCI upoważnionego podmiotu:**
 - Musi być niezależny i nie może podlegać wpływom osób innych niż konsumenci (*art. 4 ust. 3 lit. e) RAD*).
 - Musi ustanowić procedury zapobiegające konfliktowi interesów między nim, interesami konsumentów i podmiotami finansującymi będącymi osobami trzecimi (*art. 4 ust. 3 lit. e) RAD*).

- ✓ **Wymogi mające zastosowanie do PRZEJRZYSTOŚCI upoważnionego podmiotu:**
 - Musi podawać do wiadomości publicznej, prostym i zrozumiałym językiem (w szczególności na swoich stronach internetowych), informacje wykazujące, że spełniają wyżej wymienione kryteria, a także informacje o źródłach finansowania, zarządzaniu organizacją, strukturze członkostwa, celach statutowych i działalności (*art. 4 ust. 3 lit. f) RAD*).

Lista kontrolna, aby stać się upoważnionym podmiotem w celu wniesienia KRAJOWYCH powództw przedstawicielskich:

Wykaz wymogów, które należy wyznaczyć jako upoważniony podmiot do celów wytaczania powództw krajowych, ustala się **na szczeblu krajowym**. Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich daje państwom członkowskim możliwość stosowania tych samych wymogów, które mają zastosowanie do upoważnionych podmiotów wytaczających transgraniczne powództwa przedstawicielskie, lub ustalania innych wymogów. W tym ostatnim przypadku wymogi te muszą być jednak zgodne z celami dyrektywy (*art. 4 ust. 4 RAD*).

Wymogi dla upoważnionych podmiotów wytaczających krajowe powództwa przedstawicielskie		
Mniej rygorystyczne niż te mające zastosowanie do upoważnionych podmiotów wytaczających transgraniczne powództwa przedstawicielskie.	Bardziej rygorystyczne niż te, które mają zastosowanie do upoważnionych podmiotów wytaczających transgraniczne powództwa przedstawicielskie. <i>np. Państwa Członkowskie mogą zdecydować, że upoważnione podmioty powinny mieć określoną liczbę opłaconych członków</i>	Takie same jak w przypadku upoważnionych podmiotów wnoszących powództwa transgraniczne (zob. powyżej).
Zobowiązanie państw członkowskich do zapewnienia spójności wymogów z celami RAD.		

4.5. Jakie są konsekwencje bycia wyznaczonym jako upoważniony podmiot?

Zgodnie z zasadą wzajemnego uznawania określoną w dyrektywie w sprawie powództw przedstawicielskich upoważnione podmioty wyznaczone wcześniej w jednym państwie

członkowskim do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich są uznawane w innych państwach członkowskich (*art. 6 RAD*).

W toku postępowania upoważnionym podmiotom przysługują prawa i obowiązki strony powodowej. Konsumenci indywidualni będą czerpać korzyści z powództw wnoszonych przez upoważnione podmioty, nie będąc sami stronami postępowania (*art. 7 ust. 6 RAD*).

Czy konsumenci mogą ingerować w powództwa przedstawicielskie?

Konsumenci indywidualni, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, nie są stronami powodowymi w trakcie postępowania. W związku z tym indywidualni konsumenci nie mogą ingerować w decyzje proceduralne podejmowane przez upoważnione podmioty ani nie mogą indywidualnie żądać dowodów w ramach postępowania. Państwa członkowskie zachowują jednak swobodę zapewnienia indywidualnym konsumentom, których dotyczy powództwo przedstawicielskie, pewnych praw (na przykład możliwości odwołania się od prawomocnego orzeczenia tylko w odniesieniu do ich własnego indywidualnego roszczenia).

4.6. Czy informacje o wyznaczonych upoważnionych podmiotach są publiczne?

Państwa członkowskie muszą sporządzić wykaz wszystkich upoważnionych podmiotów wyznaczonych do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich, zawierający informacje o ich nazwie i celach ustawowych. Lista musi być publicznie dostępna. Komisja Europejska gromadzi informacje dla wszystkich państw członkowskich i podaje do wiadomości publicznej wykaz wszystkich upoważnionych podmiotów wyznaczonych do prowadzenia działań transgranicznych. Komisja Europejska aktualizuje również wykaz za każdym razem, gdy państwa członkowskie informują o zmianach dotyczących upoważnionych podmiotów (*art. 5 ust. 1 RAD*).

Jednocześnie państwa członkowskie dopilnują, aby informacje o upoważnionych podmiotach wyznaczonych z wyprzedzeniem do celów wytaczania krajowych powództw przedstawicielskich były również podawane do wiadomości publicznej (*art. 5 ust. 2 RAD*).

4.7. Czy kwalifikowane podmioty są monitorowane? Czy mogą stracić swój status?

Państwo członkowskie lub Komisja Europejska mogą zgłaszać wątpliwości co do przestrzegania przez upoważniony podmiot uprawniony do wytaczania powództw

transgranicznych kryteriów określonych w dyrektywie. W takim przypadku państwo członkowskie, które wyznaczyło upoważniony podmiot, musi zbadać obawy. Państwo członkowskie może cofnąć wyznaczenie, jeżeli upoważniony podmiot nie spełnia wymogów lub przestał je spełniać. Ponadto państwa członkowskie muszą również ocenić, co najmniej raz na pięć lat, czy upoważnione podmioty nadal spełniają kryteria wymienione w art. 4 ust. 3 RAD (art. 5 ust. 3 i 4 RAD).

Jednocześnie pozwani przedsiębiorcy w konkretnym powództwie przedstawicielskim mogą również zgłaszać sądowi lub organowi administracyjnemu uzasadnione obawy, czy upoważniony podmiot wyznaczony do powództw transgranicznych spełnia kryteria (art. 5 ust. 3 RAD).

5. GRUPY KONSUMENTÓW, KTÓRYCH DOTYCZY ZBIOROWE DOCHODZENIE ROSZCZEŃ: KIEDY I JAK POWSTAJĄ?

5.1 Grupy konsumentów, na rzecz których wytaczane są powództwa

Upoważniony podmiot musi zdecydować, **dla której grupy konsumentów** wytacza konkretne powództwo przedstawicielskie. **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich dopuszcza różne konfiguracje.**

Weźmy na przykład sytuację podobną do afery Dieselgate, w której zainteresowani konsumenci znajdują się w wielu różnych krajach. Dla upoważnionego podmiotu możliwe są różne opcje:

- **Możliwe będzie ogólnoeuropejskie powództwo przedstawicielskie.** Oznacza to, że organizacja konsumencka, jeśli zostanie wyznaczona jako upoważniony podmiot, będzie mogła wnieść jedno powództwo o ochronę wszystkich europejskich konsumentów, których dotyczy dane naruszenie. Pod warunkiem, że pozwalają na to unijne i krajowe przepisy prawa prywatnego międzynarodowego (zob. sekcja 11 poniżej).
- Alternatywnie, **ta sama organizacja mogłaby zdecydować**, w przypadku tego samego naruszenia, z różnych powodów strategicznych, **o reprezentowaniu w powództwie przedstawicielskim wyłącznie konsumentów z jednego lub dwóch państw członkowskich.**
- Alternatywnie, **różne organizacje** z różnych państw członkowskich będą mogły również współpracować i wnosić jedno powództwo - lub równoległe powództwo dla różnych grup konsumentów - w tej samej sprawie.

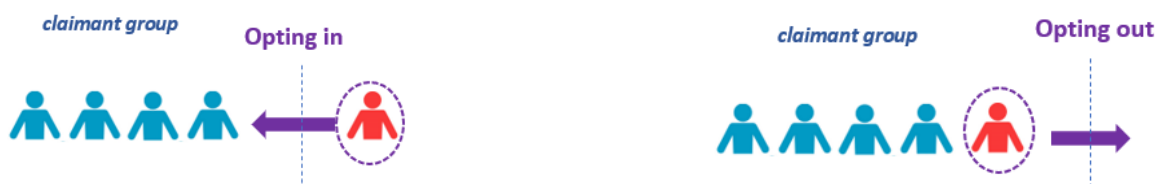
Ważne jest również, aby upoważniony podmiot zdecydował, czy zamierza wytoczyć powództwo przedstawicielskie o zaniechanie lub zaprzestanie szkodliwych praktyk, o środki rekompensaty, czy o oba te działania. Jeżeli powództwo zostanie wniesione wyłącznie w celu wykonania kwestionowanego działania, nie ma zastosowania klauzula opt-in lub opt-out zainteresowanych konsumentów opisana w pkt 5.1.

5.2. Zgoda i rezygnacja

Kluczowym zagadnieniem jest stworzenie grupy konsumentów, których dotyczy powództwo zbiorowe o rekompensatę. W tym celu istnieją dwa główne mechanizmy proceduralne:

- **Mechanizm opt-in:** poszkodowani konsumenci nie są **domyślnie włączani do grupy, w odniesieniu do której wytoczono powództwo**. Muszą **aktywnie wkroczyć, jeśli chcą być częścią** grupy czerpiącej korzyści z akcji. W tym modelu konsumenci muszą wyraźnie wyrazić chęć włączenia do grupy.
- **Mechanizm rezygnacji:** Domyślnie zakłada się, że wszyscy poszkodowani konsumenci **należą do grupy, w odniesieniu do której wytoczono powództwo**. Muszą **aktywnie interweniować, jeśli chcą zostać wykluczeni z grupy czerpiącej** korzyści z działania.

Mówiąc prościej, system opt-in wymaga, aby powód wyraził chęć włączenia do grupy, podczas gdy system opt-out wymaga od nich wyrażenia woli wykluczenia z grupy. Różnicę między modelami opt-in i opt-out można podsumować w następujący sposób:

5. 2 Dlaczego to takie ważne?

Zalety i wady tych dwóch mechanizmów (opt-in i opt-out) zostały szeroko omówione. Niektóre badania wykazały, że grupy są zwykle większe w systemach opt-out w porównaniu do systemów opt-in. Dzieje się tak dlatego, że kilka osób zwykle opuszcza grupę. Niektórzy eksperci zajmujący się zbiorowym dochodzeniem roszczeń argumentowali, że model opt-in nie jest skuteczny, ponieważ jest kosztowny, długotrwały i napotyka apatię konsumentów, tę samą, która uniemożliwia im samodzielne wszczynanie postępowań sądowych. Jednocześnie system opt-out jest czasami przedstawiany jako sprzeczny z przepisami proceduralnymi (takimi jak na przykład we Francji przepis zakazujący legitymacji procesowej nieobecny i nieznanym powodom, znany jako "*nul ne plaide par procureur*").

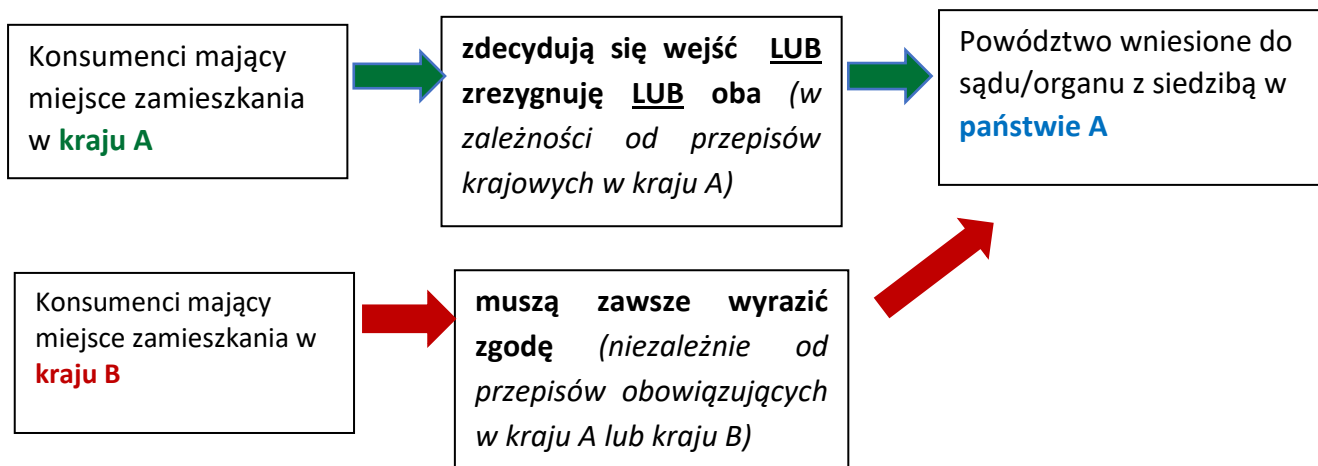
5.3. Kto decyduje między opt-in a opt-out?

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich pozostawia państwom członkowskim możliwość wyboru mechanizmu opt-in, mechanizmu opt-out lub kombinacji tych dwóch (*art. 9 ust. 2–4 RAD*). Na przykład państwo członkowskie może postanowić, że jeden mechanizm będzie miał zastosowanie do powództw przedstawicielskich wnoszonych w określonych dziedzinach prawa lub w odniesieniu do określonego rodzaju szkody, a inny mechanizm będzie miał zastosowanie do innych kategorii spraw. Mogą również podjąć decyzję o skorzystaniu tylko z jednego mechanizmu w odniesieniu do wszystkich rodzajów spraw. Ponadto państwa członkowskie mogą zdecydować o przyznaniu sędziom możliwości korzystania z mechanizmu opt-in lub opt-out, w zależności od specyfiki sprawy.

Zgodnie z dyrektywą w sprawie powództw przedstawicielskich mechanizm opt-in ma jednak zastosowanie zawsze do konsumentów, którzy nie mają miejsca zamieszkania w tym samym państwie co państwo sądu lub organu administracyjnego, do którego wniesiono powództwo przedstawicielskie.

Przykład:

- **Opt-in i opt-out w krajowych mechanizmach zbiorowego dochodzenia roszczeń**

Jak pokazano w poniższej tabeli, państwa członkowskie wybrały różne mechanizmy krajowych mechanizmów dochodzenia roszczeń zbiorowych.

Kraj			
Mechanizm	Tylko opt-in	Opt-out	Opt in <i>LUB</i> opt-out
Kto decyduje?	Przewidziane w ustawie	Przewidziane w ustawie	Prawo pozostawia sędziom pewien margines manewru (patrz poniżej)

Zgłaszasz się lub rezygnujesz w Belgii? Do rozstrzygnięcia przez sąd

W Belgii sędziowie mają możliwość decydowania o mechanizmie opt-in lub opt-out. Sędzia podejmuje decyzję po wniesieniu pozwu w zależności od specyfiki sprawy. Istnieją jednak pewne wyjątki od tej reguły.

- Po pierwsze, gdy powództwo zbiorowe domaga się naprawienia szkody fizycznej lub moralnej, procedura **jest zawsze opt-in**.
- Po drugie, w przypadku członków grupy, którzy nie mają miejsca zamieszkania w Belgii, procedura jest **zawsze opt-in**.

5.4. Kiedy konsument musi wyrazić zgodę lub zrezygnować?

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich pozostawia państwom członkowskim możliwość decydowania, na którym etapie postępowania indywidualni konsumenci mogą skorzystać z powództwa przedstawicielskiego lub zrezygnować z niego (*art. 9 ust. 2 RAD*). Co do zasady powinny to jednak czynić dopiero po wniesieniu konkretnego powództwa do sądu lub organu administracyjnego.

- **Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń**

W Europie współistnieje kilka modeli. Na przykład Francja ustanowiła "system późnego opt-in". Po pierwsze, podmiot powodowy wszczyną powództwo grupowe wyłącznie na podstawie

kilku indywidualnych przypadków. Na tym etapie nie ma żadnej grupy konsumentów. Po drugie, na podstawie analizy poszczególnych przypadków sąd orzeka o odpowiedzialności pozwanego przedsiębiorcy i ustala w swoim orzeczeniu kryteria i terminy, które indywidualni konsumenci muszą spełnić, aby zostać włączonym do grupy. Po trzecie, po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu indywidualni konsumenci mogą przystąpić do grupy.

6. INFORMOWANIE INDYWIDUALNYCH KONSUMENTÓW PODCZAS ZBIOROWYCH POWÓDZTW ODSZKODAWCZYCH

6.1. Kto powinien informować konsumentów i kiedy powinni być informowani?

Informowanie konsumentów o powództwach zbiorowych ma zasadnicze znaczenie, ponieważ konieczne jest zapewnienie, aby konsumenci byli świadomi wszczęcia postępowania, a następnie byli odpowiednio informowani o postępach.

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Zgodnie z dyrektywą w sprawie powództw przedstawicielskich upoważnione podmioty muszą na bieżąco przekazać, w szczególności na swoich stronach internetowych, informacje o powództwach przedstawicielskich, które wnoszą do sądu lub organu administracyjnego. Następnie muszą nadal przekazywać informacje o statusie i wynikach tych działań (*art. 13 ust. 1 RAD*).

Oprócz opisanych powyżej ogólnych obowiązków informacyjnych dyrektywa przewiduje szczególne wymogi informacyjne dotyczące toczących się postępowań i ostatecznych wyników postępowań.

Ważne jest, aby konsumenci, których dotyczy powództwo przedstawicielskie o odszkodowanie, byli informowani w odpowiedni i terminowy sposób, aby mogli podjąć świadomą decyzję o tym, czy chcą być reprezentowani podczas postępowania, oraz aby mogli skorzystać z prawa do wyrażenia zgody lub rezygnacji państwa członkowskie ustanawiają szczegółowe przepisy w tym zakresie (*art. 13 ust. 2 RAD*).

Ponadto sąd lub organ administracyjny odpowiedzialny za rozpatrzenie powództwa przedstawicielskiego powinien co do zasady wymagać od pozwanego przedsiębiorcy lub pozwanych, na własny koszt, poinformowania zainteresowanych konsumentów o ostatecznych wynikach powództwa przedstawicielskiego, w tym, w stosownych przypadkach, do poinformowania wszystkich zainteresowanych konsumentów indywidualnie. Państwa

członkowskie mogą ustanowić przepisy, zgodnie z którymi przedsiębiorca byłby zobowiązany do udzielenia takich informacji konsumentom tylko na wniosek upoważnionego podmiotu.

Ponadto państwa członkowskie mogą nadal decydować w swoich przepisach krajowych, że to przedsiębiorca przegrywający nie będzie udzielał informacji o ostatecznym wyniku działania i że konsumenci będą informowani w inny sposób. Ponadto decyzję w sprawie sposobu informowania konsumentów można również pozostawić sądom lub organom administracyjnym rozpatrującym konkretne powództwa (*art. 13 ust. 3, motyw 62RAD*).

Wymogi informacyjne mają również zastosowanie do upoważnionych podmiotów w odniesieniu do ostatecznych decyzji w sprawie odrzucenia lub oddalenia powództw przedstawicielskich dotyczących środków rekompensaty (*art. 13 ust. 4 RAD*). Państwa członkowskie zapewniają również, aby strona wygrywająca mogła odzyskać koszty związane z udzielaniem informacji konsumentom w kontekście powództwa przedstawicielskiego (*art. 13 ust. 5 RAD*).

Ostatecznie państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o utworzeniu krajowych elektronicznych rejestrów lub baz danych zawierających informacje o toczących się i zakończonych powództwach przedstawicielskich (*art. 14 RAD*).

- ***Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń***

Przepisy dotyczące informowania konsumentów oraz tego, kto powinien ponieść koszty związane z rozpowszechnianiem informacji, różnią się w poszczególnych państwach członkowskich. Na przykład we Francji, zgodnie z istniejącymi ramami powództwa zbiorowego, organizacja powodowa może ogłaszać roszczenie dopiero po wydaniu przez sąd orzeczenia w sprawie odpowiedzialności i uprawomocnieniu się orzeczenia.

Ponadto niektóre państwa członkowskie utworzyły już rejestry zawierające informacje na temat zbiorowych powództw odszkodowawczych. W Niderlandach rejestr wszystkich powództw zbiorowych jest dostępny na stronie internetowej *Rechtspraak*: www.rechtspraak.nl/Registers/centraal-register-voor-collectieve-vorderingen/.

W Niemczech rejestr jest dostępny na stronie internetowej Federalnego Ministerstwa Sprawiedliwości (Bundesamt für Justiz): www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Bekanntmachungen/Klagen_node.html

6.2. W jaki sposób konsumenci powinni być informowani o powództwach zbiorowych o odszkodowanie?

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Zgodnie z motywami 58–63 dyrektywy informacje przekazywane konsumentom powinny być proporcjonalne do okoliczności danej sprawy. Informacje mogą być przekazywane za pośrednictwem różnych miejsc, w tym poprzez:

- strony internetowe upoważnionych podmiotów lub przedsiębiorcy,
- gazety lokalne lub krajowe,
- media społecznościowe i inne.

- **Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń**

Przepisy różnią się w poszczególnych państwach członkowskich. W przeszłości niektóre organizacje konsumenckie wykazywały się kreatywnością, informując konsumentów o powództwach zbiorowych. Na przykład w ramach zbiorowego działania przeciwko *Trenord* w 2014 r. włoska organizacja konsumencka Altroconsumo zorganizowała kilka wydarzeń na żywo, w tym „flash mob” przy wejściu na kilka stacji kolejowych w regionie Lombardia we Włoszech. Celem było zwiększenie liczby osób zgłaszających się do akcji. W rezultacie do akcji przyłączyło się ponad 6.000 konsumentów.

7. DOPUSZCZALNOŚĆ ZBIOROWYCH POWÓDZTW ODSZKODOWAWCZYCH

7.1. Dlaczego wymogi dopuszczalności zbiorowych powództw odszkodowawczych?

Weryfikacja dopuszczalności roszczeń zbiorowych odpowiada dwóm głównym celom. Po pierwsze, ma on na celu odrzucenie ewidentnie bezzasadnych spraw na wczesnym etapie, aby uniknąć nadużywania postępowania sądowego. Po drugie, zamierza zidentyfikować sprawy, które mogą nie nadawać się do prowadzenia jako zbiorowe powództwa odszkodowawcze.

Faza dopuszczalności może mieć również pewne wady, ponieważ przyczynia się do wydłużenia i utrudnienia procedury. Doświadczenia kilku krajów pokazują, że pozwani zazwyczaj poświęcają dużo czasu i zasobów, aby zakwestionować dopuszczalność powództw na bardzo wczesnym etapie, a zatem odkładają dyskusje na temat zasadności roszczenia.

7.2. Jakie mogą być wymogi, aby zbiorowe powództwa odszkodowawcze mogły być kontynuowane?

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich zawiera ogólne zasady dopuszczalności powództw przedstawicielskich (*art. 7 ust. 3, 7 oraz motywy 12, 31, 34, 39, 43, 49 i 52*).

Dyrektywa pozostawia państwom członkowskim pewną swobodę decydowania o warunkach, na jakich powództwa przedstawicielskie mogą być kontynuowane (*motyw 12 RAD*). Państwa członkowskie mogą powoływać się na swoje ogólne przepisy postępowania cywilnego lub mogą postanowić o ustanowieniu przepisów szczególnych regulujących dopuszczalność powództw przedstawicielskich. Na przykład państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o nałożeniu minimalnej liczby indywidualnych skarg konsumentów w celu wszczęcia powództwa przedstawicielskiego lub mogą wprowadzić przepisy dotyczące wymaganego stopnia podobieństwa między indywidualnymi roszczeniami. Te wymogi dopuszczalności nie powinny jednak utrudniać funkcjonowania powództw przedstawicielskich. Ponadto zgodnie z zasadą niedyskryminacji wymogi dopuszczalności mające zastosowanie do transgranicznych powództw przedstawicielskich nie powinny różnić się od wymogów mających zastosowanie do konkretnych krajowych powództw przedstawicielskich.

- **Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń**

Na szczeblu krajowym niektóre państwa członkowskie wprowadziły wymogi dopuszczalności w swoich krajowych mechanizmach dochodzenia roszczeń zbiorowych, w tym (*między innymi*):

- *Wymóg wspólności*: poszczególne twierdzenia powinny być wystarczająco jednorodne i dotyczyć podobnych lub powiązanych kwestii faktycznych i/lub prawnych. Wymóg ten istnieje w większości państw członkowskich, w których możliwe jest zbiorowe dochodzenie roszczeń.
- *Wymóg wyższości*: wniesienie roszczenia w ramach zbiorowego powództwa odszkodowawczego powinno być skuteczniejsze niż w drodze indywidualnych sporów sądowych. Wymóg ten ma na przykład zastosowanie do zbiorowych powództw odszkodowawczych w Belgii, Danii, Finlandii, Włoszech lub na Litwie.
- *Wymóg liczebności*: powództwo przedstawicielskie jest dopuszczalne, jeżeli można wnieść określoną liczbę skarg indywidualnych na poparcie roszczenia zbiorowego. Wymóg ten obowiązuje na przykład na Litwie lub we Francji.

7.3. Kto jest odpowiedzialny za przegląd wymogów dopuszczalności?

W zależności od państwa członkowskiego sąd lub organ administracyjny może ocenić dopuszczalność powództw przedstawicielskich. Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich stanowi, że ewentualna decyzja o uznaniu powództwa przedstawicielskiego za niedopuszczalną nie powinna mieć wpływu na prawa konsumentów, których dotyczy powództwo. W związku z tym indywidualny konsument może nadal wytoczyć powództwo indywidualne przed sądem w sprawie, która była przedmiotem niedopuszczalnego powództwa przedstawicielskiego. Indywidualny konsument może być również reprezentowany w innym pozwie zbiorowym.

8. FINANSOWANIE POWÓDZTW PRZEDSTAWICIELSKICH

Zbiorowe powództwa odszkodowawcze są zazwyczaj bardzo kosztowne. Ze względu na charakter reprezentowania tysięcy, a nawet setek tysięcy konsumentów, wysokie łączne odszkodowania i złożone kwestie prawne, koszty takich działań często sięgają setek tysięcy euro.

We Włoszech włoska organizacja konsumencka Altroconsumo wydała około 200 000 euro tylko na informowanie konsumentów i zachęcanie ich do zarejestrowania się w sprawie.

W tym przypadku do gry wchodzi dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich. Stanowi on, że kraje europejskie powinny zapewnić, aby koszty postępowania nie uniemożliwiały upoważnionym podmiotom wytoczenia powództwa (*art. 20 RAD*). Dzięki prawodawstwu możliwe jest zmniejszenie niektórych bezpośrednich kosztów sądowych i obniżenie kosztów pozwów zbiorowych dla organizacji skarżących. Na przykład w portugalskim kodeksie postępowania cywilnego znajduje się przepis stanowiący, że w celu obliczenia opłat sądowych wartość pozwu zbiorowego jest ograniczona do 66 000 euro. Znacznie obniża to opłaty sądowe, ponieważ w przypadkach, w których łączna szkoda jest znacznie wyższa (może wzrosnąć do kilku milionów euro), opłaty sądowe opierają się wyłącznie na limicie 66 000 euro. W Niemczech istnieje również podobny przepis, nawet jeśli z wyższym limitem 250.000 euro. RAD umożliwia również ustalenie skromnych opłat wstępnych uiszczanych przez konsumentów w celu udziału w powództwie przedstawicielskim.

Jednak nawet przy tych dostosowaniach koszty pozwów zbiorowych mogą nadal być zaporowe dla podmiotów nienastawionych na zysk, takich jak stowarzyszenia konsumentów. Honoraria adwokackie będą wysokie, zwłaszcza jeśli sprawa przejdzie przez wszystkie etapy apelacji (lub nawet kasacji). Może zaistnieć konieczność uzyskania opinii biegłych, badań laboratoryjnych lub innych kosztownych dowodów.

Krótko mówiąc, konieczna jest jakaś forma finansowania powództw zbiorowych. Do najczęstszych opcji należą finansowanie państwowe, specjalne zbiorowe fundusze odszkodowawcze, ubezpieczenie prawne i komercyjne finansowanie stron trzecich. Każda z tych opcji może mieć wady, więc najlepiej byłoby mieć kombinację dostępnych źródeł finansowania.

Jednym z najbardziej kontrowersyjnych źródeł finansowania jest komercyjne finansowanie przez strony trzecie. Ponieważ podmioty te pobierają prowizję za swoją inwestycję, może to oznaczać, że konsumenci nie otrzymają pełnej kwoty rekompensaty, chyba że prowizja ta zostanie odzyskana od przedsiębiorcy oprócz rekompensaty należnej konsumentom (np. zgodnie z zasadą "przegrywający płaci"). Jednak nadal przydatna jest ta opcja w przypadku bardzo dużych i kosztownych spraw, których nie można wnieść w inny sposób. Ponadto sponsorzy zewnętrzni dokładnie oceniają sprawę i jej szanse na sukces, więc ich analiza może być również pomocna. Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich reguluje finansowanie przez osoby trzecie i wprowadza zabezpieczenia dotyczące korzystania z takiego finansowania (*art. 10 RAD*). Artykuł ten zobowiązuje państwa członkowskie UE do zapewnienia, aby w przypadku gdy powództwo przedstawicielskie dotyczące środków rekompensaty jest finansowane przez osobę trzecią, w zakresie dozwolonym na mocy prawa krajowego, zapobiegano konfliktom interesów oraz aby finansowanie przez osoby trzecie, które mają interes gospodarczy we wniesieniu lub w wyniku powództwa przedstawicielskiego dotyczącego środków rekompensaty, nie odwracało powództwa przedstawicielskiego od ochrony zbiorowych interesów konsumentów. W szczególności państwa członkowskie muszą zapewnić, aby w przypadku korzystania z finansowania przez osobę trzecią na decyzje upoważnionych podmiotów w kontekście powództwa przedstawicielskiego, w tym decyzje w sprawie ugody, nie wywierała nadmiernego wpływu osoby trzeciej w sposób, który byłby szkodliwy dla zbiorowych interesów konsumentów. Ponadto podmioty finansujące będące osobami trzecimi nie mogą finansować powództw wnoszonych przeciwko ich konkurentom lub przedsiębiorstwom, od których zależy fundator. Sądy sprawdzą, czy nie ma takich okoliczności i mogą zobowiązać osobę prawną do odrzucenia finansowania lub nawet odrzucenia legitymacji procesowej upoważnionego podmiotu.

9. POLUBOWNE ROZWIĄZANIA I UGODY ZBIOROWE

9.1. Uprzednie konsultacje w celu osiągnięcia polubownego rozwiązania

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich stanowi, że państwa członkowskie mogą wymagać, aby upoważniony podmiot przeprowadził uprzednie konsultacje przed wniesieniem powództwa przedstawicielskiego o zaprzestanie szkodliwych praktyk przed sądem lub jednostką administracyjną (*art. 8 ust. 4 RAD*). Taką możliwość można przewidzieć również w odniesieniu do powództw o środki odwoławcze (*motyw 41 RAD*). Czas trwania takich konsultacji, jak uprzednie konsultacje z pozwanym przedsiębiorcą, nie powinien przekraczać dwóch tygodni od otrzymania wniosku. Jeżeli naruszenie nie ustało po upływie tego dwutygodniowego okresu, upoważnione podmioty są uprawnione do natychmiastowego wytoczenia powództwa przedstawicielskiego przed sądem lub jednostką administracyjną.

- **Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń**

Takie wcześniejsze konsultacje są już wymagane w niektórych krajowych postępowaniach w sprawie zbiorowego dochodzenia roszczeń.

W niektórych państwach członkowskich wcześniejsze konsultacje mogą również mieć miejsce po wniesieniu pozwu, a etap ten jest obowiązkowy, aby sprawa mogła być kontynuowana. Na przykład zgodnie z przepisami belgijskiego powództwa zbiorowego po zweryfikowaniu przez sąd dopuszczalności roszczeń organizacja powodowa i przedsiębiorca muszą rozpocząć negocjacje w celu zawarcia ugody zbiorowej. Okres ten jest ustalany przez sędziego i wynosi od 3 do 6 miesięcy (jednokrotnie odnawialny). Jeżeli strony nie osiągną porozumienia, sąd rozstrzyga sprawę co do istoty.

9.2. Rozliczenia roszczeń i ich kontrola

- **Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich**

Na szczeblu UE dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich stanowi, że "w powództwach przedstawicielskich należy zachęcać do zawierania ugód zbiorowych mających na celu zapewnienie rekompensaty poszkodowanym konsumentom w powództwach przedstawicielskich" (*motyw 53 RAD*). Upoważniony podmiot i pozwany przedsiębiorca mogą wspólnie zaproponować sądowi lub organowi administracyjnemu ugodę w celu zapewnienia rekompensaty zainteresowanym konsumentom. Alternatywnie sąd lub organ administracyjny może wezwać upoważniony podmiot i przedsiębiorcę do zawarcia ugody w rozsądnym terminie (*art. 11 ust. 1 RAD*).

Sąd lub organ administracyjny powinien zbadać proponowane ugody uzgodnione przez strony (*art. 11 ust. 2 RAD*). W szczególności sprawdzi, czy ugoda jest sprzeczna z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa krajowego (np. ugodą, która pozostawiałaby nieuczciwe postanowienia umowne bez zmian). Ponadto, jeżeli państwa członkowskie przewidują taką możliwość, sąd/organ administracyjny zbada również uczciwość ugody. Czyniąc to, sąd/organ administracyjny powinien dokładnie uwzględnić interes reprezentowanych konsumentów.

Przeгляд ugody będzie miał dwa możliwe rezultaty (*art. 11 ust. 3 RAD*):

- Sąd/organ administracyjny **odrzuca** proponowaną ugodę. W takim przypadku powództwo przedstawicielskie będzie kontynuowane.
- Sąd/organ administracyjny **zatwierdza** proponowaną ugodę. W takim przypadku jest ona wiążąca dla upoważnionego podmiotu, przedsiębiorców i indywidualnych konsumentów. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dające zainteresowanym indywidualnym konsumentom możliwość zaakceptowania lub odmowy związania się uzgodnioną umową ugody.

- **Krajowe mechanizmy zbiorowego dochodzenia roszczeń**

Na szczeblu krajowym już 10 państw członkowskich przyjęło przepisy mające zastosowanie do zbiorowego rozstrzygnięcia roszczeń zbiorowych^{2F},³ większość z nich przyznaje sędziom ważną rolę, jeśli chodzi o zapewnianie sprawiedliwości proponowanych porozumień ugodowych.

Kontrola sądowa układów zbiorowych ugody

W Niderlandach sąd musi ocenić, czy kwota odszkodowania przyznana konsumentom jest uzasadniona i czy interesy reprezentowanych stron są wystarczająco chronione. Czyniąc to, sąd może zwrócić się o pomoc do biegłych, aby pomóc w przeglądzie treści ugody.

W zależności od przypadku ocena uczciwości ugody może być złożonym zadaniem dla sędziów. W Stanach Zjednoczonych "*Pocket Guide for judges*" zarządzających pozwami zbiorowymi wymienia kilka "kluczowych elementów", które mogą wskazywać na potencjalną niesprawiedliwość ugód zbiorowych i na które sędziowie powinni zwrócić szczególną uwagę.

10. WYKONYWANIE OSTATECZNYCH DECYZJI I KWOT POZOSTAJĄCYCH DO SPŁATY

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich stanowi, że państwa członkowskie muszą zapewnić, aby środek rekompensaty uprawniał konsumentów do korzystania ze środków prawnych przewidzianych w tym środku rekompensaty bez konieczności wszczynania odrębnego powództwa. Państwa członkowskie muszą ustanowić przepisy dotyczące terminów, w których indywidualni konsumenci mogą skorzystać z tych środków dochodzenia roszczeń (*art. 9 ust. 6 i 7 RAD*).

Dyrektywa milczy na temat sposobu, w jaki należy stosować środki odwoławcze. Przepisy mogą się zatem różnić na szczeblu krajowym w zależności od wyborów proceduralnych dokonywanych przez państwa członkowskie. Na przykład w niektórych państwach członkowskich (np. w Belgii, Francji) sąd może wyznaczyć likwidatorów lub likwidatorów zbiorowych w celu ułatwienia dystrybucji szkód między indywidualnymi konsumentami. Konflikty podczas podziału nagrody powinny być rozwiązywane przez sąd.

³ W Belgii, Bułgarii, Danii, Francji, Niemczech, Włoszech, Litwie, Holandii, Polsce, Portugalii.

Jeżeli nadal istnieją kwoty niepobrażone przez konsumentów pod koniec ustalonego terminu, państwa członkowskie mają prawo zdecydować, na co powinny trafić te kwoty. (*art. 9 ust. 7 RAD*). Mogą na przykład postanowić, że pieniądze trafią do specjalnego funduszu utworzonego w celu finansowania przyszłych powództw przedstawicielskich lub w celu finansowania innych działań.

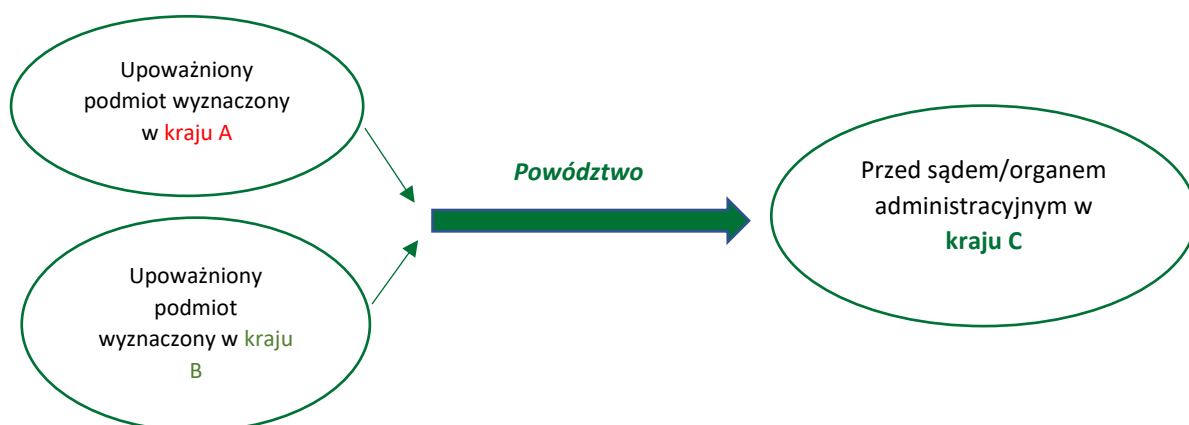
Wykorzystanie niepobrażonych kwot: przykład kanadyjskiej prowincji Kolumbia Brytyjska

Zgodnie z przepisami regulującymi pozwy zbiorowe w kanadyjskiej prowincji Kolumbia Brytyjska, w przypadku niepodzielonych kwot sąd musi orzec, że 50% niepodzielonych kwot trafi do Law Foundation of British Columbia, organizacji non-profit wspierającej projekty związane z dostępem do wymiaru sprawiedliwości.

11. WSZCZYNIANIE TRANSGRANICZNYCH POWÓDZTW ZBIOROWYCH O ODSZKODOWANIE

11.1. Upoważnione podmioty wnoszące wspólne powództwa przedstawicielskie

Zgodnie z zasadą wzajemnego uznawania upoważnione podmioty wyznaczone wcześniej w danym państwie członkowskim do celów wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich powinny mieć możliwość wytaczania powództw w innych państwach członkowskich (*art. 6 ust. 1, art. 6 ust. 3 RAD*). Ponadto upoważnione podmioty z różnych państw członkowskich mogą połączyć siły w ramach jednego powództwa przedstawicielskiego w jednym forum (*art. 6 ust. 2 RAD*).

11.2. Prywatne międzynarodowe przepisy mające zastosowanie do zbiorowych powództw odszkodowawczych

Wraz ze stale rosnącym umiędzynarodowieniem towarów i usług, coraz więcej sytuacji masowych szkód ma element międzynarodowy. Może to wynikać z faktu, że grupa zainteresowanych konsumentów jest rozproszona po różnych krajach (np. afera dieselgate), ponieważ szkoda zmaterializowała się w kilku lokalizacjach itp.

UE określiła złożone ramy prawa prywatnego międzynarodowego, które obejmują w szczególności:

- Rozporządzenie nr 1215/2012 ("*Bruksela 1bis*") w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.
- Rozporządzenie nr 593/2008 ("*Rzym 1*") dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań umownych.
- Rozporządzenie nr 864/2007 ("*Rzym 2*") dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych.

Unijne przepisy prawa prywatnego międzynarodowego zostały jednak opracowane z myślą o postępowaniach indywidualnych i opierają się na modelu postępowania jeden na jednego. Dlatego ich stosowanie rodzi wiele pytań w kontekście roszczeń masowych, które są wielocentryczne i mogą obejmować tysiące stron zlokalizowanych w kilku krajach.

Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich pozostaje bez uszczerbku dla istniejących ram prawa prywatnego międzynarodowego. Oznacza to, że obecnie nie istnieją żadne szczególne przepisy prawa prywatnego międzynarodowego mające zastosowanie do transgranicznych roszczeń zbiorowych.⁴ W związku z tym upoważnione podmioty muszą nadal powoływać się na rozporządzenie Bruksela 1 bis w celu określenia właściwej jurysdykcji, do której należy wnieść powództwo.

Trybunał Sprawiedliwości UE i stosowanie unijnych przepisów prawa prywatnego międzynarodowego w roszczeniach zbiorowych

W kilku orzeczeniach Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przedstawił pewne wytyczne dotyczące stosowania unijnych przepisów prywatnych międzynarodowych w kontekście roszczeń zbiorowych. Na przykład w decyzji C-343/19 z dnia 9 lipca 2020 r. CJUE dokonał wykładni art. 7 ust. 2 rozporządzenia Bruksela 1 bis w kontekście postępowania sądowego w sprawie Dieselgate i umożliwiły konsumentom poszkodowanym przez Volkswagen Dieselgate wnoszenie roszczeń przed jurysdykcją ich państwa zamieszkania.

⁴ zob. także wyrok z dnia 1 października 2002 r. w sprawie 167/00 VKI przeciwko Henkel (ECLI:EU:C:2002:555).

12. DALSZE ZASOBY I ODNIESIENIA

- [Dyrektywa w sprawie powództw przedstawicielskich](#)
- [Pakiet "Nowy ład dla konsumentów"](#)
- [Briefing Parlamentu Europejskiego na temat przyjęcia dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich \(2020\)](#)
- [Sprawozdanie w sprawie wdrażania mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń przez państwa członkowskie \(2018\)](#)
- [Badanie dotyczące stanu zbiorowego dochodzenia roszczeń w UE w kontekście wdrażania zalecenia Komisji \(2017 r.\)](#)
- [Badanie dotyczące zbiorowego dochodzenia roszczeń w państwach członkowskich Unii Europejskiej \(2018 r.\)](#)
- [Zalecenie Komisji w sprawie zbiorowego dochodzenia roszczeń i jego wdrażania \(2013 r.\)](#)
- [Forum Egzekwowania Prawa Konsumentckiego \(CoJEF\)](#)
- Dokumenty informacyjne, dokumenty do dyskusji i sprawozdania przygotowane przez służby Komisji Europejskiej w kontekście [warsztatów na temat dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich](#) , które odbyły się w listopadzie 2021 r.

Niniejszy dokument został sporządzony w ramach umowy o świadczenie usług zawartej z Komisją Europejską. Jego treść reprezentuje wyłącznie poglądy autora i ponosi za niego wyłączną odpowiedzialność. Komisja Europejska nie ponosi żadnej odpowiedzialności za ewentualne wykorzystanie zawartych w niej informacji.